PRINCIPIILE ACHIZIȚIILOR PUBLICE ELECTRONICE

PRINCIPLES OF E-PROCUREMENTE

Tatiana CIOBANU, ORCID: 0000-0003-3812-1740
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 35.073.53:004.77

e-mail: mocreactanea@yahoo.com

Achizițiile publice electronice sunt o necesitate a sistemului administrației publice din Republica Moldova. Pentru a face față ritmului alert al proceselor din mediul socioeconomic, statul are obligația de a utiliza toate mecanismele posibile. Reingineria proceselor și digitalizarea achizițiilor publice permit creșterea transparenței și conferă administrației publice caracterul manevrabil. Achizițiile publice electronice sunt un fenomen inovator în activitatea administrației publice a Republicii Moldova, în esență fiind una din acțiunile de aliniere la practicile și reglementările statelor europene. Asigurarea unui cadru legal funcțional, eficient și transparent în domeniul achizițiilor publice, inclusiv prin armonizarea acestuia la Directivele Uniunii Europene și standardele internaționale, va fi posibil prin realizarea principiilor de bază care ghidează acțiunile autorității competente la elaborarea și implementarea politicilor în domeniul achizițiilor publice. În acest context, Ministerului Finanțelor îi revine un rol de bază [5].

Principiile fundamentale ale achizițiilor publice electronice înglobează ele înseși și principiile serviciilor electronice. Printre principiile preluate de la serviciile electronice se numără *asigurarea accesibilității la informație,* care presupune respectarea dreptului fundamental al cetățeanului de a avea acces la informațiile oficiale. Cu alte cuvinte, acest principiu susține transparența instituțională prin întărirea dreptului constituțional al cetățeanului la informație care poate fi exercitat deja și prin intermediul internetului, accesând pagina oficială ori site-ul autorității și solicitând informații [2].

Principiul *asigurării accesului* – este și un principiu propriu pentru achizițiile publice electronice. Fiind desfășurate electronic procedurile de achiziție, la acestea au acces orice operator economic interesat. Prin e-achiziții se propune asigurarea posibilității de a participa la proceduri ale operatorilor economici în mod egal și echitabil. Astfel, sporind concurența între operatorii economici și, în cazul formulării documentației corect de către autoritatea contractantă, se asigură creșterea calității produsului achiziționat spre final.

Un principiu universal este cel al *transparenței*, care în cazul achizițiilor publice se consideră unul foarte relevant. Fiind un proces de procurare din banii publici a necesităților publice, achizițiile publice implică multe riscuri, printre care – riscul de

corupere. Astfel prin utilizarea achiziţiilor publice electronice, se respectă implicit principiul transparenţei. Fiind desfăşurate în mediul on-line, pe platforme specializate, prin publicarea tuturor condiţiilor din timp, în realizarea procedurilor de achiziţii publice, riscul de corupere scade semnificativ, interacţiunea dintre funcţionari şi potenţialii furnizori fiind limitată.

La rândul său, transparenţa generează un alt principiu – *integritatea autorităţilor.* Integritatea se datorează instrumentelor de achiziţii electronice, care facilitează accesul la licitaţiile publice şi îmbunătăţesc transparenţa proceselor de achiziţii publice, responsabilitatea oficialilor de achiziţii, ceea ce contribuie la atenuarea riscurilor de corupţie inerente proceselor de achiziţii.

Utilizarea sistemelor de achiziţii electronice se fundamentează şi pe principiul *participării,* instrumentele electronice contribuind la comunicarea eficientă cu furnizorii, asociaţiile de afaceri şi alte părţi interesate relevante, precum şi la informarea eficientă. Lărgind accesul mai multor subiecţi, creşte posibilitatea de a scădea numărul achiziţiilor anulate pe motivul lipsei ofertelor. În context, este importanta activitatea de clarificări, care promovează un dialog constructiv şi transparent între autorităţile de achiziţii şi furnizori [3].

Achiziţiile publice electronice se bazează pe *eficienţa proceselor,* deoarece instrumentele de achiziţii electronice simplifică procesele de atribuire şi gestionare a contractelor, generând astfel economii de costuri. Prin antrenarea unor resurse financiare, umane şi de timp, se poate obţine un rezultat similar sau chiar mai bun faţă de procedurile tradiţionale.

Prin aplicarea *evaluării*, sistemele de achiziţii electronice prezintă rezultate eficiente ale procesului de achiziţii prin colectarea de informaţii consistente, actualizate, de încredere şi prin utilizarea datelor privind achiziţiile anterioare. Ulterior datele, fiind uşor filtrate şi aplicate algoritme de calcule, permit deducerea unor tendinţe în achiziţiile publice şi gestionarea finanţelor publice.

Pentru utilizarea achiziţiilor publice electronice, este nevoie de capacităţi în domeniul tehnologiilor informaţionale ale comunicaţiilor. Făcând parte din e-guvernare, achiziţiile publice promovează principiul *competenţelor TIC* în rândul forţei de muncă din domeniul achiziţiilor publice şi potenţialilor ofertanţi/furnizori. Toţi actorii implicaţi trebuie să ştie cum să utilizeze sistemele şi instrumentele de achiziţii electronice şi să le aplice corespunzător.

Armonizarea cadrului juridic cu reglementările şi standardele internaţionale, sau principiul *integrării,* este un principiu care, în principal, poate preveni şi soluţiona dilemele juridice în domeniu, luând în consideraţie că Uniunea Europeană a început implementarea serviciilor publice electronice, având o experienţă şi o bază analitică în plină ascensiune. Sistemele electronice de achiziţii publice contribuie la integrarea informaţiilor privind achiziţiile publice şi finanţele publice fiind posibilă o evidenţă şi cercetare la nivel local, naţional sau chiar internaţional [1].

Principiul care este şi o componentă indispensabilă a achiziţiilor publice electronice şi a întregului fenomen de guvernare electronică, pe lângă axarea pe transparenţă,

este cel de *protecție și securitate.* Acesta presupune respectarea drepturilor și libertăților constituționale ale operatorilor economici în procesul de creare, stocare, prelucrare și transmitere a informației, inclusiv protecția datelor personale, prin metode și mecanisme de asigurare a securității informaționale; prioritatea aspectelor politice, economice și sociale asupra celor tehnice și tehnologice, în conformitate cu cadrul legislativ existent care reglementează securitatea datelor cu caracter personal [4].

Activând în spațiul virtual, plasând informații și desfășurând proceduri, suntem supuși unor riscuri însoțite de spațiul virtual. Achizițiile publice fiind un subiect ce are drept finalitate atribuirea unor contracte de valoare spre îndeplinire, pot deveni țintă pentru cyber infractori. Operatorii economici de rea-credință care doresc să elimine concurenții ori să blocheze unele proceduri, pot apela la ajutorul unor astfel de infractori pentru a distorsiona în favoarea lor mersul achizițiilor. În contextul dat, principiul *protecției și securității accesului la informație* are un rol eminent. Realizarea acestui este unul din cele mai costisitoare în procesul de implementare a guvernării electronice în Republica Moldova [6, p.356].

Statul are obligația de a atrage o atenție sporită riscurilor și mijloacelor de prevenire a lor în mediul electronic, în special asupra rețelelor și a bazelor de date gestionate. La rândul său, un sistem securizat de baze de date oferă o mulțime de avantaje pentru prestator, adică statul și autoritățile lui, crescând odată cu aceasta și încrederea cetățenilor: obținerea încrederii partenerilor (furnizori, beneficiari); continuitatea afacerii; îmbunătățirea sistemelor de prevenire și răspuns în caz de incidente; minimizarea riscurilor pentru furtul, coruperea sau pierderea datelor; accesarea în siguranță a informației (de către angajați și cetățeni); justificarea și optimizarea costurilor necesare implementării controalelor de securitate; demonstrarea implicării și angajamentul managementului pentru securitatea informațională; asigurarea faptului că riscurile și controalele sunt permanent revizuite.

În concluzie, pentru ca în procesul de realizare a achizițiilor publice electronice să fie respectate principiile enumerate mai sus și să fie posibilă o activitate eficientă în procesul de interacțiune a componentelor – instituții reglementatoare, autorități contractante și operatorii economici, sunt necesare acțiuni de creștere a capacităților TIC a autorităților prin educarea competențelor necesare a angajaților, dotarea cu echipament necesar și alocarea de resurse pentru întreținere. În special, acest lucru se referă la dimensiunea administrației publice locale. Capacitatea administrativă exercitată la nivel local nu corespunde necesităților tot mai diverse ale comunităților locale. Soluția ar fi dezvoltarea capacității personalului din administrația publică locală de a exercita un management public modern. Îndeplinirea acestui deziderat se află într-o strânsă conexiune cu realizarea descentralizării la nivel local. Crescând posibilitățile fiscale, majorând astfel veniturile în bugetele locale și oferind instrumentul de e-Achiziții publice, va fi atins nivelul de independență financiară maximă. Modernizarea achizițiilor publice electronice prin urmărirea necondiționată a principiilor, fără îndoială, devine o prioritate a reformei administrației publice, fără de care este imposibilă atingerea unor performanțe credibile în procesul de reformă.

Referințe:

1. Directiva 2014/55/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 16 aprilie 2014 privind facturarea electronică în domeniul achizițiilor publice (Text cu relevanță pentru SEE). Accesibil pe intrenet: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex%3A32014L0055
2. Legea nr. 982 din 11.05.2000 privind accesul la informație. În: *Monitorul Oficial*, nr. 88-90 din 28.07.2000.
3. Legea nr. 131 din 03.07.2015 privind achizițiile publice. În: *Monitorul Oficial*, nr. 197-205 din 31.07.2015.
4. Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal. În: *Monitorul Oficial*, nr. 170-175 din 14.10.2011.
5. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 696 din 30-08-2017 cu privire la organizarea şi funcţionarea Ministerului Finanţelor. În: *Monitorul Oficial*, nr. 329 din 06.09.2017.
6. COLUN, T. Securitatea sistemelor informatice - pilon de bază al siguranței informaționale. În: *6 th International Conference „Telecommunications, Electronics and Informatics"* ICTEI- 2018. Chisinau, 24-27 May 2018.